ZENDEGI - SALAM
ضمیمه روزانه روزنامه خراسان
دوشنبه • ۱۱ دی ۱۳۹۶
۱۳ ربیع الثانی ۱۴۳۹ • اول نوامبر ۲۰۱۷
۹۴۴
زندگی سلام

نگاهی روان شناختی به برنامه «نود» که در چند هفته اخیر پر از اتهام‌های بی‌پاسخ شده است

جایگاه مردم در دادگاه نود!

مجید حسین‌زاده-امشب دوباره «عادل فردوسی پور» با برنامه نود روی آنتن تلویزیون می‌آید و چشم‌های میلیون‌ها بیننده تا ساعاتی بعد از نیمه شب، به او و برنامه‌اش خیره می‌ماند. برنامه‌ای که از سال ۷۸ جای خود را در میان فوتبال‌دوستان ایرانی باز کرد و حالا که ۱۸ سال از حضور هفتگی آن در خانه خانواده‌های ایرانی می‌گذرد، رکورد بیشترین شرکت‌کننده در مسابقه‌های پیامکی را با شش میلیون و ۴۰۰ هزار نفر، در میان برنامه‌های تلویزیونی شکسته است. اما در چند هفته اخیر، میزان زیاد تهمت‌ها و اهانت‌هایی که مهمانان حضوری و تلفنی این برنامه به یکدیگر نسبت می‌دهند و متهم کردن همدیگر به دروغ‌گویی، سوالات بی‌پاسخی در ذهن بینندگان این برنامه ایجاد کرده است. به همین بهانه، در پرونده امروز، نگاهی داریم به دلایل روان‌شناختی پربیننده بودن این برنامه و آسیب‌ها یا تاثیرات مثبت احتمالی تماشای آن. مهم است بدانید مطالب این پرونده، طبیعتا بدون اطلاع از موضوع و اتفاقاتی است که احتمال دارد در برنامه ۹۰ امشب بیفتد و پیشنهاد می‌کنیم قبل از شروع مطالعه، همه بینندگان ۹۰ به پاسخ این سوال فکر کنند: «آیا تماشای این برنامه برای روان ما و حتی فرزندان نوجوان و جوان‌مان مناسب است؟»

این سرمایه‌دار ورزشی یکی از افرادی است که در ۳ هفته اخیر پای ثابت برنامه ۹۰ بوده و شائبه‌های زیادی مطرح کرده است

مدیرعامل سابق باشگاه پرسپولیس هم در چند هفته اخیر، بارها پشت خط برنامه آمده و گفت و گویش با «فردوسی پور» و «دایی»، جنجالی بوده است

رسول راجزی اصفهانی، دانشجوی دکترای روان‌شناسی دانشگاه علامه طباطبایی

باید بپذیریم که نود دیگر فقط یک برنامه تلویزیونی ورزشی پرمخاطب نیست بلکه تبدیل به یک «پدیده» اجتماعی و فرهنگی بسیار مهم در ایران شده است که چالش‌ها و جنجال‌های آن تاثیرات قابل توجه مثبت و منفی از لحاظ روان شناختی و جامعه شناختی بر مخاطبانش که عمدتا نوجوانان و جوانان هستند، می‌گذارد.

دادگاهی به نام نود!

یکی از مهم‌ترین بخش‌های این برنامه به بحث درباره مسائل جنجالی که شامل مسائل سیاسی، مدیریتی، حقوقی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی مربوط به فوتبال است، تحت عنوان «پرونده» توسط مجری برنامه می‌پردازد و با حضور فیزیکی یا تماس تلفنی با افرادی که نقش موثری در آن پرونده دارند، ادامه می‌یابد. دقیقا فضایی شبیه محیط دادگاه به وجود می‌آید که «عادل فردوسی پور» نقش قاضی و دادستان آن را دارد و پس از خواندن متن جرم، شاهدان و متهمان را فرا می‌خواند و از آن‌ها سوال و حتی بازجویی می‌کند. در آخر نظر خود را به صورت مستقیم یا غیر مستقیم با حالات چهره‌اش نشان می‌دهد و قضاوت اصلی را به «مردم» که نقش هیئت منصفه را دارند، می‌سپارد. با این حال و همان طور که در هفته‌های اخیر هم شاهد آن بودیم، روند این دادگاه‌های علنی و جنجالی با حضور میلیون‌ها تماشاچی، بیشتر به دلیل کمبود وقت و رویکرد برنامه، عقیم و بی‌نتیجه می‌ماند و مخاطبان را دچار گیجی و گمراهی می‌کند. هر هفته تناقضات، تهمت‌ها، دروغ‌ها و اهانت‌های بی‌شماری توسط افراد عموما سرشناس و معتبر مطرح می‌شود بدون آن که در نهایت مشخص شود چه کسی راست و چه کسی دروغ می‌گوید. این ناهماهنگی شناختی ایجاد شده در سطح وسیع جامعه، این نیاز را ایجاب می‌کند که حوزه‌های مختلف علوم انسانی شامل روان شناسی اجتماعی و جامعه شناسی به طور دقیق‌تری به تحلیل و واکاوی نتایج مثبت و منفی این پدیده اجتماعی-فرهنگی بپردازند.

چرا برنامه نود پر بیننده است؟

برخی نظریه پردازان رسانه‌های جمعی، امروزه از افول و شاید هم انقراض تلویزیون صحبت می‌کنند. عده‌ای معتقدند با ظهور رسانه‌های جدید که با آن‌ها هر کاربری می‌تواند مدیا یا رسانه شخصی خودش را داشته باشد، دیگر چیزی به اسم مخاطب توده یا همان mass امکان شکل گرفتن ندارد. اولین موضوع مهم این است که چرا با وجود رقبایی که این برنامه تلویزیونی داشته و دارد و مشکلاتی که برسر راه‌این برنامه بوده و همچنین زمان نامناسب برنامه در روز وسط هفته و ساعات پایانی شب، این برنامه مخاطبان زیادی را جلب کرده است و هر هفته نیز برتعداد آن‌ها افزوده می‌شود؟ در حقیقت، دلیل اصلی رشد روزافزون مخاطبان این برنامه، ترکیب سه گانه موضوع برنامه، رویکرد برنامه و مجری آن است. در درجه اول موضوع برنامه، فوتبال و حواشی مربوط به آن است، ورزشی که به دلیل هیجان بسیار زیادش، نقش قدرت و سیاست و تبادلات مالی چشمگیر، محبوب‌ترین ورزش جهان محسوب می‌شود. در درجه دوم، رویکرد جنجالی و انتقادی این برنامه مطرح است و اما مهم‌ترین دلیل رشد این برنامه، خود شخص «عادل فردوسی پور» است. او به خوبی از شگردهای زبان بدن استفاده می‌کند تا اثرگذاری مطلوب را بر مخاطب داشته باشد. «فردوسی پور» شباهتی به استانداردهای مجری‌گری صدا و سیما ندارد. وی نقش بازی نمی‌کند! به عبارت دیگر و عامیانه، او خودش است! در مجموع برنامه نود نیازهای پنهان روان شناختی و فرهنگی متعددی را عرضه می‌کند؛ نیازهایی که در عمق جان افراد وجود دارد و این برنامه محیطی برای ارضای آن‌هاست، نیازهایی از جمله خندیدن، طعنه زدن به صاحبان قدرت، قابل پیش‌بینی نبودن، تماشای دعوای دو نفر و دخالتی نکردن، غصه خوردن برای جوان ناکام، سرک کشیدن به زندگی دیگران، پشت سر دیگران حرف زدن، پخش تصویر دروغ گفتن با اعتماد به نفس و... . به این اعتبار، برنامه نود تمامی مشخصه‌های برنامه‌های موفق را در خودش جمع کرده است.

آسیب‌های روان شناختی تماشای ۹۰

آلبرت بندورا در نظریه مشهور خود تحت عنوان «یادگیری شناختی- اجتماعی» بیان می‌کند کودکان و نوجوانان با مشاهده برنامه‌های تلویزیونی، الگویابی می‌کنند و بسیاری از رفتارهای این الگوها را به واسطه تقلید یاد می‌گیرند، حال این نگرانی مطرح است که بسیاری از بی‌اخلاقی‌ها، دروغ‌ها، اهانت‌ها، پرخاشگری‌ها، تهمت‌ها و دیگر رفتارهای ضد اجتماعی (ANTISOCIAL BEHAVIORS) توسط افرادی انجام می‌شود که الگوهای ورزشی و فرهنگی جامعه هستند و پخش زنده این رفتار به طور زنده و صریح، طبق نظریه بندورا موجبات یادگیری، ترویج و نهادینه شدن رفتارهای مخرب را در میان کودکان و جوانان فراهم می‌آورد. علاوه براین، ناتمام ماندن جنجال‌ها و مشخص نشدن کامل مسائل و تفکیک نشدن دروغ از راست و دروغ گو از راست گو، افراد را به هم بی‌اعتماد و فضای منفی همراه باشک و تردید را به جامعه تزریق می‌کند. با توجه به این مسائل، حالا این سوال مطرح می‌شود که مسئولیت خانواده‌ها در قبال کودکان و نوجوانان برای دیدن برنامه ۹۰ چیست؟ آیا بهتر نیست مانع دیدن این برنامه توسط آن‌ها شویم؟

مزایای روان شناختی تماشای ۹۰

برنامه نود و شخص «عادل فردوسی پور» با صراحت بیان، ترس‌کم و جرئت بالا به سراغ مسائل، افراد و منابع قدرت می‌رود و سعی دارد با پرده‌برداری از دروغ‌ها و دورویی‌هایی که در صحبت‌ها و رفتار افراد است تا جای ممکن به شفاف‌سازی مسائل بپردازد و دروغ گویان را رسوا سازد. نکته قابل تامل این جاست که مسئله شفاف‌سازی در جامعه ما فراتر از فوتبال است؛ ما در روابط پدران و مادران با فرزندان، همسران با یکدیگر، مسائل خانوادگی، روابط دوستی و همسالان، روابط کاری در محیط کاری، سیاست و غیره همواره در حال نقاب زدن هستیم و به جای بیان احساسات و نظرات خود به صورت صریح و روشن، همواره با یکدیگر به صورت تعارف و با رودربایستی، طعنه‌آمیز، در قالب نیش و کنایه، سخنان دو پهلو، دروغ و فرافکنی و در نهایت بددهنی و پرخاشگری صحبت می‌کنیم. بدین ترتیب یکی از کاربردهای اجتماعی سازنده برنامه نود، آموزش صریح بودن و نمایش دادن عواقب دروغ‌گویی و تظاهر است. این برنامه همچنین به کودکان و نوجوانان، دنیای واقعی را بدون خوش‌بینی ظاهری و همراه با خوبی‌ها و بدی‌هایش نشان می‌دهد و با بالا بردن تجربه شناختی و هیجانی، باعث رشد اجتماعی فرد در سال‌های آینده زندگی‌اش می‌شود.

بیننده حرفه‌ای ۹۰ باشید!

بهترین و موثرترین راه‌برای کم کردن آثار سوء و بالا بردن تاثیرات سازنده این گونه برنامه‌ها، افزایش خودآگاهی و شناخت در خانواده‌ها، ترویج راست‌گویی و صریح صحبت کردن و رک‌گویی، افزایش فضای انتقادپذیری در محیط خانواده، تمرکز برگوش دادن و درک کردن دیگران به جای صحبت کردن زیاد در مباحث بین فردی و آموزش فنون روان شناسی تشخیص دروغ از راست به کودکان و نوجوانان است.

مروری بر انتقاداتی که این روزها بیش از پیش به برنامه ۹۰ و مجری آن وارد است

«فردوسی پور» دقت کن!

این که عادل فردوسی‌پور را استقلالی بدانیم یا پرسپولیسی و بخواهیم او را به حمایت از یکی از این دو تیم محبوب پایتخت محکوم کنیم، ادعایی نسنجیده به نظر می‌رسد. همه ما شاهد بررسی ایرادات وارد شده به این دو باشگاه در برنامه نود بوده‌ایم اما او باید بداند که حساسیت مردم به این برنامه و کوچک‌ترین رفتارها و گفتار او بیش از هر رسانه دیگری است. بیایید کمی دقیق‌تر به این ماجرا نگاه کنیم.

۱- بررسی حاشیه‌های پرسپولیس در بدترین زمان ممکن

در چند وقت اخیر، بررسی پرونده مسائل باشگاه پرسپولیس در اولویت اول برنامه نود قرار گرفته است. در این بین و خودآگاه یا ناخودآگاه، پخش برنامه نود قبل از بازی‌های بسیار مهم این تیم در لیگ قهرمانان آسیا و جام حذفی، باعث نتیجه نگرفتن این تیم شده است. شکست سنگین برابر الهلال عربستان در لیگ قهرمانان آسیا، زمانی که پرسپولیس یکی از آماده‌ترین تیم‌های تاریخ باشگاه‌اش بود و حذف از جام حذفی در ضربات پنالتی برابر حریفی که یک هفته پیش، با دو گل آن را شکست داده بود، از انتقادات جدی است که طرفداران تیم سرخ پوش پایتخت به فردوسی‌پور وارد می‌دانند. البته که «فردوسی پور»، پاسخ این انتقاد پرسپولیسی‌ها را به صورت علنی در برنامه‌اش داد و گفت که مگر بقیه روزنامه‌ها هم خبرهای این ماجرا را کار نکرده‌اند که فقط ما حاشیه‌ساز باشیم؟ اما باید بدانیم که تاثیر برنامه نود هم اکنون از تمام رسانه‌های ورزشی به روایت آمار (اگر تعداد بینندگان این برنامه را فقط شرکت‌کنندگان در مسابقات پیامکی‌اش بدانیم که قطعا افزون‌تر است) بیشتر است.

۲- بررسی نکردن پرونده طلبکارهای تیم استقلال

یکی از نکته‌های ابهام برانگیزتر در ماجرای بررسی پرونده مسائل باشگاه پرسپولیس، ورود نکردن به پرونده طلبکارهای باشگاه استقلال از جمله «صمد مرفاوی» است که این روزها خبرهای داغی درباره‌اش منتشر می‌شود اما «عادل» کوچک‌ترین واکنشی به آن‌ها نشان نداده است. مسائل دیگری همچون اضافه‌وزن عجیب بدن‌ساز جدید استقلال هم بعید به نظر می‌رسد از چشم عادل دور مانده باشد!

۳- خط قرمزی به نام کی‌روش

به نظر می‌رسد عادل خط قرمزهایی هم دارد و آن قدرها در مخفی کردن علایق‌اش به بعضی چهره‌ها موفق نبوده است. ارادت او به «علی دایی» به خصوص در چند هفته اخیر، به شکل قابل توجهی بروز داده شد و به طور مثال بعید به نظر می‌رسد چنین جایگاهی برای «علی کریمی» در این برنامه وجود داشته باشد. البته دلیل این علاقه را هم دانشگاهی بودن این دو مطرح کرده‌اند که باز هم توجیه نادرستی است. از آن مهم‌تر، شخص مربی تیم ملی است. به قول مایلی کهن باید عادل را کی روشی‌پور خواند! فردوسی‌پور هیچ‌گاه درباره استعفاهای عجیب و غریب و مستمر «کی روش»، پرونده‌ای درست و حسابی کار نکرده است و به واکاوی زوایای این ماجرا نپرداخته است. از آن عجیب‌تر و در آخرین حضور کی‌روش در برنامه‌اش، زمانی که با درخواست کی‌روش برای در اختیار قرار دادن بازیکنان ملی پوش در آخر هر هفته به تیم ملی در ماه‌های آینده مواجه شد، هیچ اعتراضی نداشت و حتی به بی‌سابقه بودن این تصمیم در همه جای دنیا اشاره نکرد!

۴- بی‌دقتی به توجه ویژه‌ای که معطوف ۹۰ است

در پایان و آن چه که بسیار مهم به نظر می‌رسد، دقت ویژه مردم به برنامه ۹۰ و تاثیرگذاری قابل توجه این برنامه روی اتفاقات فوتبالی و جامعه است. بنابراین فردوسی‌پور باید با دقت و ملاحظه‌های ویژه‌تری این برنامه را روی آنتن ببرد. چراکه تاثیرات این برنامه علاوه بر ورزشکاران برتمام فوتبال دوستان اعم از مرد و زن و در هر رده سنی، غیرقابل انکار است.